Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

30 päivänä huhtikuuta 2025 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettava vakuutus – Direktiivi 2009/103/EY – 13 artiklan 2 kohta – Korvausjärjestelmä – Tieliikenneonnettomuus, jossa on osallisena varastettu ajoneuvo – Todistustaakka siitä, että vahinkoa kärsinyt tiesi kyseisen ajoneuvon varkaudesta – Korvauksen suorittamisesta vastuussa oleva elin – Kansallinen lainsäädäntö, jota tulkitaan siten, että todistustaakka on vahinkoa kärsineellä – Velvollisuus unionin oikeuden mukaiseen tulkintaan

Asiassa C-370/24 [Nastolo] [i],

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale ordinario di Lodi (Lodin alioikeus, Italia) on esittänyt 20.5.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 23.5.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

AT

vastaan

CT,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. Jääskinen sekä tuomarit M. Condinanzi ja R. Frendo (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– AT, edustajinaan A. Egidi ja A. E. Lunghi, avvocati,

– CT, edustajanaan L. Leo, avvocata,

– Euroopan komissio, asiamiehinään G. Conte, G. Goddin ja A. Manzaneque Valverde,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta 16.9.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/103/EY (EUVL 2009, L 263, s. 11) 13 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä liikenneonnettomuudessa loukkaantunut luonnollinen henkilö AT ja toisaalta Fondo di garanzia per le vittime de la strada -nimisen rahaston (liikenneonnettomuuksien uhrien takuurahasto, jäljempänä FGVS) nimeämä yritys CT ja jossa on kyse AT:lle kyseisestä onnettomuudesta aiheutuneen vahingon korvaamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2009/103 johdanto-osan 1, 2 ja 20 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(1) Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 24 päivänä huhtikuuta 1972 annettua neuvoston direktiiviä 72/166/ETY [(EYVL 1972, L 103, s. 1)], moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 30 päivänä joulukuuta 1983 annettua toista neuvoston direktiiviä 84/5/ETY [(EYVL 1984, L 8, s. 17)], moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä toukokuuta 1990 annettua kolmatta neuvoston direktiiviä 90/232/ETY [(EYVL 1990, L 129, s. 33)] sekä moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevien jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen lähentämisestä [ja neuvoston direktiivien 73/239/ETY ja 88/357/ETY muuttamisesta] 16 päivänä toukokuuta 2000 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2000/26/EY (neljäs liikennevakuutusdirektiivi) [(EYVL 2000, L 181, s. 65)] on muutettu useita kertoja ja huomattavilta osin. Tämän takia olisi selkeyden ja järkeistämisen vuoksi kodifioitava mainitut neljä direktiiviä sekä moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevien neuvoston direktiivien 72/166/ETY, 84/5/ETY, 88/357/ETY ja 90/232/ETY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/26/EY muuttamisesta
11 päivänä toukokuuta 2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/14/EY [(EUVL 2005, L 149, s. 14)].

(2) Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettava vakuutus (liikennevakuutus) on erityisen tärkeä Euroopan kansalaisille sekä vakuutuksenottajina että vahingon kärsijöinä. Se on merkittävä myös vakuutusyrityksille, sillä liikennevakuutukset ovat tärkeä osa [Euroopan] yhteisön vahinkovakuutustoimintaa. Liikennevakuutus vaikuttaa

myös henkilöjen ja ajoneuvojen vapaaseen liikkuvuuteen. Liikennevakuutuksen sisämarkkinoiden vahvistamisen ja vakiinnuttamisen olisi sen vuoksi oltava yhteisön toiminnan keskeinen tavoite rahoituspalvelujen alalla.

– –

(20) Moottoriajoneuvojen aiheuttamista liikennevahingoista vahinkoa kärsineille olisi taattava yhtäläinen kohtelu riippumatta siitä, missä yhteisön alueella vahingot tapahtuvat.”

4 Direktiivin 2009/103 3 artiklassa, jonka otsikkona on ”Liikennevakuutuksen ottamista koskeva velvoite”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava, jollei 5 artiklasta muuta johdu, tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sellaisten ajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu liikennevakuutus, joilla on pysyvä kotipaikka sen alueella.

Vakuutetun vastuun laajuus sekä vakuutusturvan ehdot määräytyvät ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden mukaisesti.

– –

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun liikennevakuutuksen on aina katettava sekä omaisuusvahingot että henkilövahingot.”

5 Kyseisen direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Korvauksen suorittamisesta vastuussa oleva elin”, säädetään seuraavaa:

”(1) Jokaisen jäsenvaltion on perustettava tai valtuutettava elin suorittamaan korvausta ainakin vakuuttamisvelvollisuuden vastuurajoihin saakka omaisuusvahingoista tai henkilövahingoista, jotka on aiheuttanut tuntematon ajoneuvo tai ajoneuvo, jonka osalta ei ole täytetty 3 artiklassa tarkoitettua vakuuttamisvelvollisuutta.

– –

2. – –

Jäsenvaltiot voivat kuitenkin vapauttaa elimen maksamasta korvausta sellaisten henkilöiden vahingoista, jotka ovat vapaaehtoisesti nousseet vahingon tai vamman aiheuttaneeseen ajoneuvoon, jos elin voi osoittaa näiden tienneen ajoneuvon olevan vakuuttamaton.

– –”

6 Mainitun direktiivin 13 artiklan, jonka otsikko on ”Poikkeuslausekkeet”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 3 artiklaa sovellettaessa mitään lakisääteistä määräystä tai 3 artiklan mukaisesti tehdyn vakuutuskirjan sisältämää sopimuslauseketta ei sovelleta liikenneonnettomuudessa vahinkoa kärsineiden kolmansien osapuolten korvausvaatimuksiin, jos vakuutuskirjan mukaan korvaus evätään tapauksissa, joissa ajoneuvoja käyttävät tai kuljettavat:

a) henkilöt, joilla ei ole nimenomaista tai muutoin annettua lupaa siihen;

b) henkilöt, joilla ei ole kyseisen ajoneuvon kuljettamiseen oikeuttavaa ajokorttia;

c) henkilöt, jotka ovat rikkoneet kyseisen ajoneuvon kuntoa ja turvallisuutta koskevia lakisääteisiä teknisiä vaatimuksia.

Ensimmäisen alakohdan a alakohdassa tarkoitettua määräystä tai lauseketta voidaan kuitenkin soveltaa sellaisten henkilöiden vahingoksi, jotka ovat vapaaehtoisesti menneet vahingon tai vamman aiheuttaneeseen ajoneuvoon, jos vakuutuksenantaja voi osoittaa heidän tienneen ajoneuvon olleen varastettu.

Jäsenvaltiot saavat olla soveltamatta niiden alueella tapahtuviin vahinkoihin ensimmäisen alakohdan säännöstä, jos vahingon kärsinyt voi saada korvausta vahingostaan sosiaaliturvalaitokselta.

2. Varastettujen tai väkivaltaa käyttäen haltuun otettujen ajoneuvojen kohdalla jäsenvaltiot saavat säätää, että 10 artiklan 1 kohdassa säädetty elin maksaa korvausta vakuutuksenantajan sijasta tämän artiklan 1 kohdassa säädetyissä olosuhteissa. – –

_ –”

Italian lainsäädäntö

7 Yksityisistä vakuutuksista 7.9.2005 annetun asetuksen nro 209 (decreto legislativo n. 209 – Codice delle assicurazioni private; GURI nro 239, 13.10.2005, lisäosa nro 163), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, 283 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Fondo di garanzia per le vittime della strada, joka on perustettu [Concessionaria Servizi Assicurativi Pubblici SpA:han (Consap)], korvaa vahingot, joita on aiheutunut vakuuttamisvelvoitteen piiriin kuuluvien ajoneuvojen ja alusten liikennöinnistä, seuraavissa tapauksissa:

– –

d) ajoneuvo on saatettu liikenteeseen omistajan tahdon vastaisesti – –

2. Mikäli 1 momentin d kohdan tapauksessa korvaus henkilö- ja omaisuusvahingoista on suoritettava vain kolmansille osapuolille, jotka eivät ole olleet kuljetettavina, ja niille, jotka ovat olleet kuljetettavina vastoin tahtoaan taikka jotka eivät ole olleet tietoisia lainvastaisesta käytöstä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

8 AT:tä oli 6.1.2016 pyydetty tulemaan kuljettajan käytössä olleen auton matkustajaksi. Matkan aikana Lodissa (Italia) tapahtui liikenneonnettomuus. Auton kaksi matkustajaa oli kuljetettava sairaalaan, ja AT:lle aiheutui merkittäviä fyysisiä vammoja.

9 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kuljettajan todettiin olleen kokaiinin, opiaattien ja tetrahydrokannabinolin vaikutuksen alaisena. Lisäksi paikallispoliisin edustajat totesivat kertomuksessaan, että kyseinen auto oli varastettu.

10 Tämän seurauksena kuljettajaa ja AT:tä vastaan nostettiin syyte kätkemisrikoksesta. Kyseisen menettelyn päätteeksi AT vapautettiin syytteestä, koska hän ei ollut rikoksentekijä. Tällä välin kuljettaja kuoli.

11 AT nosti 11.2.2022 Tribunale ordinario di Lodissa (Lodin alioikeus, Italia), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, kanteen kuljettajan perillistä vastaan ja FGVS:n nimeämää yritystä CT:tä vastaan saadakseen korvausta onnettomuudesta aiheutuneesta vahingosta, jonka määräksi arvioitiin 233 076 euroa, johon lisätään korot ja indeksikorotus.

12 CT väittää ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa yhtäältä, että yksityisistä vakuutuksista annetun asetuksen, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, 283 §:ssä säädetty korvaus on maksettava ainoastaan kuljettavina oleville henkilöille, jotka eivät tienneet, että onnettomuuden sattuessa he olivat ajoneuvossa, jota käytettiin lainvastaisesti, ja toisaalta, että Corte suprema di cassazionen (ylin yleinen tuomioistuin, Italia) oikeuskäytännön mukaan vahinkoa kärsineen on osoitettava, ettei hän tiennyt, että kyseistä ajoneuvoa käytettiin lainvastaisesti. Tässä yhteydessä CT väittää, että tuomiolla, jolla AT vapautettiin syytteestä, ei ole merkitystä.

13 AT väittää, että direktiivin 2009/103 13 artikla on riittävän selvä siinä mielessä, että siinä asetetaan todistustaakka FGVS:lle. Lisäksi hän vaatii, että unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevaa kansallista säännöstä ei sovelleta.

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Corte suprema di cassazione ja sitä alemmanasteiset tuomioistuimet tulkitsevat pääasiassa sovellettavaa kansallista lainsäädäntöä siten, että vahinkoa kärsineellä on todistustaakka siitä korvausvaatimuksensa perustana olevasta seikasta, ettei hän tiennyt kyseisen ajoneuvon alkuperän lainvastaisuudesta.

15 Tältä osin Corte suprema di cassazione on katsonut, että se, että vahinkoa kärsineelle henkilölle asetetaan todistustaakka vilpittömästä mielestään, kuuluu sen harkintavallan piiriin, joka asianomaisella jäsenvaltiolla on direktiivin 2009/103 täytäntöönpanon yhteydessä. Lisäksi kansallisen oikeuden tavoite on sama kuin unionin oikeudella tavoiteltu päämäärä eli se, että korvausta ei makseta henkilölle, joka on tiennyt kyseisen ajoneuvon olleen varastettu.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo näin ollen, että on hyödyllistä pyytää unionin tuomioistuinta tulkitsemaan direktiivin 2009/103 13 artiklaa. Kyseisen 13 artiklan mukaan jäsenvaltiot saavat nimittäin säätää, että kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa säädetty elin maksaa korvausta varastetulla ajoneuvolla aiheutetun onnettomuuden uhrille. Vaikka kansallinen lainsäätäjä on säätänyt kyseisen elimen suorittamasta korvauksesta, missään mainitun direktiivin säännöksessä ei kuitenkaan nimenomaisesti todeta, että todistustaakka siitä, että vahinkoa

kärsinyt tiesi siitä, että kyseistä ajoneuvoa käytettiin lainvastaisesti, kuuluisi mainitulle elimelle. Direktiivin 2009/103 13 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa viitataan nimittäin ainoastaan siihen nimenomaiseen tapaukseen, jossa vaatimus on esitetty vakuutusyhtiölle.

17 Kyseisen tuomioistuimen mukaan direktiivin 2009/103 10 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan ja kyseisen direktiivin 13 artiklan 2 kohdan tarkastelu yhdessä viittaa kuitenkin siihen, että mainitun direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun elimen on näytettävä toteen, että kyseinen ajoneuvo oli varastettu.

18 Kyseisen tuomioistuimen mukaan myös yleinen periaate, jonka mukaan vahinkoa kärsineellä on aina oikeus korvaukseen (vulneratus ante omnia reficiendus), joka on pakollista liikennevakuutusta koskevan unionin säännöstön taustalla ja johon unionin tuomioistuin on usein perustanut ratkaisunsa tällä alalla, puoltaa direktiivin 2009/103 13 artiklan tällaista tulkintaa. Jos kyseisen artiklan tarkoituksena on antaa vahinkoa kärsineelle, joka ei ole toiminut tuottamuksellisesti, mahdollisuus saada oikeudenmukainen korvaus, hänelle olisi vaikeaa asettaa velvollisuutta osoittaa sellainen seikka, jonka toteen näyttäminen on lähes mahdotonta.

19 Lisäksi unionin oikeuden tehokkuusperiaate voisi vaarantua, jos vahingon korvaamista vaativa henkilö olisi velvollinen esittämään näyttöä negatiivisesta seikasta tai seikasta, jonka toteaminen on lähes mahdotonta.

20 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan unionin tuomioistuin ei ole vielä tulkinnut direktiivin 2009/103 13 artiklaa. Unionin tuomioistuin on lausunut ainoastaan asiaa koskevan aikaisemman lainsäädännön tulkinnasta ja todennut tuolloin toistuvasti, että lain säännöksiin tai sopimuslausekkeisiin, joiden vaikutuksesta vakuutussopimusta ei voida soveltaa, voidaan vedota onnettomuuden uhreja vastaan vain, ”jos vakuutuksenantaja voi osoittaa, että henkilöt, jotka ovat vapaaehtoisesti menneet vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, tiesivät ajoneuvon olleen varastettu”.

21 Tässä tilanteessa Tribunale Ordinario di Lodi on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [direktiivin 2009/103] 13 artiklaa tulkittava siten, että jos kyseessä on liikenneonnettomuus, jossa on ollut osallisena henkilö, jota on kuljetettu varastetulla ajoneuvolla, kyseisen direktiivin 10 artiklassa tarkoitetun elimen, joka vastaa korvauksesta, on osoitettava, että vahinkoa kärsinyt oli tietoinen siitä, että ajoneuvo oli otettu käyttöön varastamalla?

2) Mikäli edeltävään kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tämä säännös tällä tavoin tulkittuna esteenä Italian oikeussäännön kaltaiselle oikeussäännölle, kun tätä tulkitaan ja sovelletaan siten, että todistustaakka kuuluu kuljetetulle ja vahinkoa kärsineelle henkilölle?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

22 Ennakkoratkaisukysymyksillään, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että yhtäältä kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun elimen on korvausvelvollisuudestaan vapautuakseen osoitettava, että liikenneonnettomuuden sattuessa vahinkoa kärsinyt, joka on vapaaehtoisesti mennyt vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, on

tiennyt sen olleen varastettu, ja että toisaalta se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa kansallista lainsäädäntöä tulkitaan siten, että tällaisessa tilanteessa kyseisen henkilön on osoitettava, ettei hän tiennyt kyseisen ajoneuvon olleen varastettu, saadakseen korvausta vahingostaan.

23 Direktiivin 2009/103 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan, jollei tämän direktiivin 5 artiklasta muuta johdu, tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sellaisten ajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu liikennevakuutus, joilla on pysyvä kotipaikka sen alueella.

24 Tältä osin direktiivin 2009/103 10 artiklan nojalla jokaisen jäsenvaltion on perustettava tai valtuutettava elin suorittamaan korvausta ainakin vakuuttamisvelvollisuuden vastuurajoihin saakka omaisuusvahingoista tai henkilövahingoista, jotka on aiheuttanut tuntematon ajoneuvo tai ajoneuvo, jonka osalta ei ole täytetty kyseisen direktiivin 3 artiklassa tarkoitettua vakuuttamisvelvollisuutta.

25 Direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että varastettujen tai väkivaltaa käyttäen haltuun otettujen ajoneuvojen kohdalla jäsenvaltiot saavat säätää, että direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa säädetty elin ”maksaa korvausta vakuutuksenantajan sijasta [kyseisen 13] artiklan 1 kohdassa säädetyissä olosuhteissa”.

26 On todettava, että direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodosta ilmenee nimenomaisesti, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena on ollut soveltaa kyseiseen elimeen niitä edellytyksiä ja rajoituksia, joita sovelletaan vakuutuksenantajiin kyseisen direktiivin 13 artiklan 1 kohdan nojalla.

27 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Italian tasavalta on säätänyt, että direktiivin 2009/103 10 artiklan 1 kohdassa säädetty elin maksaa korvausta vahingoista, jotka on aiheuttanut ajoneuvo, joka on otettu käyttöön omistajan tahdon vastaisesti.

28 Kun jäsenvaltio on säätänyt, että kyseinen elin maksaa korvauksen varastettujen ajoneuvojen aiheuttamista vahingoista, tämän elimen on kyseisen direktiivin 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti muun muassa noudatettava mainitun direktiivin 13 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä.

29 Tämän osalta direktiivin 2009/103 13 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan liikennevakuutuksen myöntänyt vakuutusyhtiö ei voi evätä korvausta vakuutetun ajoneuvon aiheuttaman onnettomuuden vuoksi vahinkoa kärsineiltä kolmansilta vetoamalla oikeussääntöihin tai vakuutussopimuslausekkeisiin, joilla suljetaan liikennevakuutuksen piiristä vahingot, jotka ovat aiheutuneet vakuutetun ajoneuvon käytöstä tai kuljettamisesta kolmansille silloin, kun vahingot aiheuttaneilla henkilöillä ei ollut lupaa kyseisen ajoneuvon kuljettamiseen, kun henkilöillä ei ollut ajokorttia tai kun henkilöt ovat rikkoneet kyseisen ajoneuvon kuntoa ja turvallisuutta koskevia lakisääteisiä teknisiä vaatimuksia (tuomio 19.9.2024, Matmut, C-236/23, EU:C:2024:761, 33 kohta).

30 Poikkeuksena mainitusta ensimmäisestä alakohdasta direktiivin 2009/103 13 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että vakuutusyhtiön ei tarvitse maksaa korvausta tietyille vahinkoa kärsineille, kun otetaan huomioon heidän itse aiheuttamansa tilanne, eli tapauksessa, jossa henkilöt ovat käyttäneet tai kuljettaneet vahingon aiheuttanutta ajoneuvoa ilman nimenomaista

tai muutoin annettua lupaa, ja tapauksessa, jossa vahinkoa kärsineet kolmannet osapuolet ovat vapaaehtoisesti menneet tähän ajoneuvoon tietäen, että ajoneuvo oli varastettu (tuomio 19.9.2024, Matmut, C-236/23, EU:C:2024:761, 34 kohta).

31 Tältä osin on todettava, että koska direktiivin 2009/103 13 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetään poikkeuksesta pääsääntöön, kyseistä säännöstä on tulkittava suppeasti (määräys 13.10.2021, Liberty Seguros, C-375/20, EU:C:2021:861, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Muunlainen tulkinta mahdollistaisi sen, että jäsenvaltiot voisivat rajata korvauksen maksamisen liikenneonnettomuudessa vahinkoa kärsineille kolmansille osapuolille tiettyihin olosuhteisiin, mitä direktiivillä 2009/103 nimenomaan pyritään välttämään (määräys 13.10.2021, Liberty Seguros, C-375/20, EU:C:2021:861, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Näiden seikkojen valossa unionin tuomioistuin on todennut, että kyseisen direktiivin 13 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa on tulkittava siten, että oikeussääntöön tai vakuutussopimuslausekkeeseen, jossa ajoneuvojen käyttö tai ajaminen suljetaan vakuutuksen ulkopuolelle, voidaan vedota liikenneonnettomuudessa vahinkoa kärsineitä kolmansia osapuolia vastaan ainoastaan, jos vakuutusyhtiö voi osoittaa, että henkilöt, jotka ovat vapaaehtoisesti menneet vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, tiesivät ajoneuvon olleen varastettu (määräys 13.10.2021, Liberty Seguros, C-375/20, EU:C:2021:861, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Tämän seurauksena, kun otetaan huomioon direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdan sanamuoto, on niin, että kun jäsenvaltio on säätänyt, että direktiivin 2009/103 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu elin maksaa korvauksen varastettujen ajoneuvojen aiheuttamista vahingoista, kyseisen elimen on näytettävä toteen, että vahinkoa kärsineet, jotka ovat vapaaehtoisesti menneet vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, tiesivät kyseisen ajoneuvon olleen varastettu, voidakseen vedota näitä vahinkoa kärsineitä vastaan säännökseen tai vakuutussopimukseen sisältyvään lausekkeeseen, jossa suljetaan vakuutuksen ulkopuolelle ajoneuvojen käyttö tai kuljettaminen tällaisissa olosuhteissa.

35 Tämän toteamuksen vahvistavat sekä direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdan asiayhteys että kyseisen direktiivin tavoitteet, jotka on unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan otettava huomioon kyseistä säännöstä tulkittaessa (ks. analogisesti tuomio 18.12.2019, IT Development, C-666/18, EU:C:2019:1099, 37 kohta).

36 Direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdan asiayhteydestä on todettava, että toteamus, jonka mukaan kyseinen todistustaakka on kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla elimellä, on myös sopusoinnussa mainitun direktiivin 10 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan kanssa, jonka mukaan kyseisen elimen on korvausvelvollisuudestaan vapautuakseen osoitettava, että vahinkoa kärsineet henkilöt, jotka ovat vapaaehtoisesti nousseet vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, tiesivät kyseisen ajoneuvon olevan vakuuttamaton. Tällaisessa tapauksessa todistustaakka siitä, että henkilöt tiesivät kyseisen ajoneuvon olevan vakuuttamaton, kuuluu myös mainitulle elimelle eikä liikenneonnettomuuden uhrille.

37 Direktiivin 2009/103 tavoitteista on huomautettava, että kuten direktiivin 2009/103 johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan, kyseisellä direktiivillä on kodifioitu direktiivi 72/166, toinen direktiivi 84/5, kolmas direktiivi 90/232, direktiivi 2000/26 ja direktiivi 2005/14. Kyseisillä direktiiveillä on vähitellen täsmennetty pakollista vakuutusta koskevia jäsenvaltioiden velvollisuuksia. Niillä pyrittiin yhtäältä sekä ajoneuvojen, joiden pysyvä kotipaikka on Euroopan unionin alueella, että niiden kyydissä olevien henkilöiden vapaan liikkuvuuden

varmistamiseen ja toiseksi sen takaamiseen, että näillä ajoneuvoilla aiheutetuista vahingoista kärsineet saavat samanlaisen kohtelun riippumatta siitä, missä unionin alueella onnettomuus on tapahtunut (tuomio 19.9.2024, Matmut, C-236/23, EU:C:2024:761, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Lisäksi direktiivin 2009/103 johdanto-osan 2 ja 20 perustelukappaleesta ilmenee, että sillä pyritään pääasiallisesti samoihin tavoitteisiin kuin mainituilla direktiiveillä (ks. vastaavasti tuomio 19.9.2024, Matmut, C-236/23, EU:C:2024:761, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Pakollista vakuutusta koskevan unionin säännöstön kehityksestä ilmenee, että unionin lainsäätäjän tavoitteena on aina ollut näiden ajoneuvojen aiheuttamista vahingoista kärsineiden suojaaminen ja että se on myös jatkuvasti vahvistanut tällaista suojaa (tuomio 19.9.2024, Matmut, C-236/23, EU:C:2024:761, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Kun otetaan huomioon moottoriajoneuvojen aiheuttamien liikenneonnettomuuksien uhrien suojelua koskeva tavoite, johon direktiivillä 2009/103 pyritään, liikenneonnettomuuden uhria ei siis voida velvoittaa osoittamaan, ettei hän tiennyt ajoneuvon, jonka kyytiin hän oli mennyt, olleen varastettu, koska tällainen todistustaakka olisi kyseisen tavoitteen vastainen.

41 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen perusteella kansallinen oikeuskäytäntö, jossa liikenneonnettomuuden uhrille asetetaan todistustaakka siitä korvausvaatimuksensa perustana olevasta seikasta, ettei hän tiennyt kyseisen onnettomuuden aiheuttaneen ajoneuvon alkuperän lainvastaisuutta, ei siis ole direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdasta johtuvien vaatimusten mukainen, jollei selvityksistä, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on suoritettava, muuta johdu.

42 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voidaan antaa hyödyllinen vastaus, on täsmennettävä velvoitteita, joita kansallisella tuomioistuimella on siinä tapauksessa, että kansallinen oikeuskäytäntö ei ole direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohdan mukainen.

43 On huomautettava, että kun kansalliset tuomioistuimet soveltavat valtionsisäistä oikeutta, niiden on unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin ja siten noudatettaisiin SEUT 288 artiklan kolmatta kohtaa. Tämä velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti unionin oikeuden kanssa on nimittäin erottamaton osa EUT-sopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansalliset tuomioistuimet voivat toimivaltansa rajoissa varmistaa unionin oikeuden täyden tehokkuuden, kun ne ratkaisevat käsiteltävikseen saatettuja asioita (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Lisäksi unionin tuomioistuin on useaan otteeseen todennut, että yhdenmukaisen tulkinnan periaate edellyttää, että kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksyttyjä tulkintatapoja taatakseen kyseessä olevan direktiivin täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on direktiivillä tavoitellun päämäärän mukainen (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 42 kohta).

45 Tässä asiayhteydessä unionin tuomioistuin on todennut, että vaatimus unionin oikeuden mukaisesta tulkinnasta sisältää kansallisille tuomioistuimille eli myös ylimmän oikeusasteen tuomioistuimille velvollisuuden muuttaa tarvittaessa vakiintunutta kansallista oikeuskäytäntöä,

jos se perustuu sellaiseen kansallisen oikeuden tulkintaan, joka ei sovi yhteen direktiivin tavoitteiden kanssa. Niinpä kansallinen tuomioistuin ei muun muassa voi katsoa pätevästi, että sen on mahdotonta tulkita kansallista säännöstä unionin oikeuden mukaisesti vain sen vuoksi, että sille on tulkittaessa vakiintuneesti annettu merkitys, joka ei sovi yhteen unionin oikeuden kanssa (ks. vastaavasti tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 43 ja 44 kohta).

46 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on velvollisuus varmistaa direktiivin 2009/103 täysi vaikutus jättämällä tarvittaessa omasta aloitteestaan soveltamatta Italian tuomioistuinten omaksumaa tulkintaa, kun tämä tulkinta ei ole yhteensopiva unionin oikeuden kanssa (ks. analogisesti tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47 Tätä velvollisuutta tulkita kansallista oikeutta direktiivin mukaisesti rajoittavat kuitenkin esimerkiksi oikeusvarmuuden periaatteen kaltaiset yleiset oikeusperiaatteet niin, ettei tämä velvollisuus voi olla perusteena kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 45 kohta).

48 Vaikka unionin tuomioistuimen tehtävänä ei ole lausua Italian oikeuden tulkinnasta, on kuitenkin korostettava, että ennakkoratkaisupyynnössä mainitun kansallisen oikeuskäytännön mukaan kansallista sääntöä, jonka mukaan kyseessä oleva todistustaakka on vahingon kärsineellä, ei ole ilmaistu selvästi asetuksen nro 209 283 §:ssä. Jos näin todellakin on, direktiivin 2009/103 mukaista tulkintaa ei voida pitää contra legem -tulkintana.

49 Edellä esitetyn perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 2009/103 13 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että yhtäältä kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun elimen on korvausvelvollisuudestaan vapautuakseen osoitettava, että liikenneonnettomuuden sattuessa vahinkoa kärsinyt, joka on vapaaehtoisesti mennyt vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, on tiennyt sen olleen varastettu, ja että toisaalta se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa kansallista lainsäädäntöä tulkitaan siten, että tällaisessa tilanteessa kyseisen henkilön on osoitettava, ettei hän tiennyt kyseisen ajoneuvon olleen varastettu, saadakseen korvausta vahingostaan.

Oikeudenkäyntikulut

50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta 16.9.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/103/EY 13 artiklan 2 kohtaa

on tulkittava siten, että

yhtäältä kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun elimen on korvausvelvollisuudestaan vapautuakseen osoitettava, että liikenneonnettomuuden sattuessa vahinkoa kärsinyt, joka on vapaaehtoisesti mennyt vahingon aiheuttaneeseen ajoneuvoon, on tiennyt sen olleen varastettu, ja että toisaalta se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa kansallista lainsäädäntöä tulkitaan siten, että tällaisessa tilanteessa kyseisen henkilön on osoitettava, ettei hän tiennyt kyseisen ajoneuvon olleen varastettu, saadakseen korvausta vahingostaan.

Allekirjoitukset